

A II. Rákóczi F. utcai közműárokban feltárt 120 cm vastag rétegrendben előkerült számos régészeti jelenség és lelet. A leletek nagy részét a mindennapokban használt római házi kerámia töredékek teszik ki. Azonban, szép számban kerültek elő szinte teljesen ép mécsesek, *terra sigillata* töredékek (mesterbélyeges darabok is), üvegedények töredékei, üvegfiola aljtöredéke és néhány freskötöredék. A szisztematikus fémkeresésnek köszönhetően számos fémtárggyal is gazdagodott a múzeum gyűjteménye: római érmekkel (középbronzok és késő római kisbronzo), fibulatöredékekkel, egy késő római hagymafejes fibulával, vasszőgekkel, egy bronzkarikával és egy sodort vaskarpereccel. Találtunk egy bronzgyűrűt is, amely egy ujjpercen került elő – sajnos egy újkori bolygatásból – de minden bizonnyal egy sírhoz tartozhatott.

Munkatársak: Horváth András, Horváth Dorina, Kőszegi Ádám és Vámos Péter régésztechnikusok; Isztin Gyula geodéta.

MLADONICZKI RÉKA – MRENKA ATTILA

343. Szögliget, Szádvár

(KÖH 16815)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Á, Kk, Kú

2011 augusztusában a Szádvárért Baráti Kör és a miskolci Herman Ottó Múzeum közös összefogásával megvalósulhatott hazánk egyik legnagyobb alapterületű várának első, kisebb léptékű régészeti kutatása.

A közel félszáz önkéntes részvételével lezajlott egyhetes ásatás alatt 7 kutatóárok megnyitására volt lehetőségünk. A vár egykori főkapujának területén, mintegy 2 m vastag, nagy-köves, törmeléken omlásréteg letermelését követően, egy, a jelenleg is felmenő falakkal rendelkező kapuépítmény síkjától eltérő tájolású, visszabontott, és részben alapozási célokra felhasznált négyszögletes épület részleteit tártuk fel.

A 2010-ben⁸⁹, a külső vár D-i fala mentén feltárt cserépkályha alapozásának folytatását kerestük a töle Ny-ra húzott kutatóárokban. A kályha további részletei nem kerültek elő, viszont rétegmegfigyeléseink bizonyították a vár Árpád-kori (13. századi), valamint ennél jóval idősebb (a neolitikus bukki kultúrához kapcsolható) megtelepedés nyomait.

A várudvar tégersorának vizsgálatára nyitott árkunkban markáns rétegződést nem találtunk. Azaz a középkori járószint nem sokkal a mai felszín alatt helyezkedhetett el, azon maszszív járófelületet nem képeztek ki, csupán a magasan jelentkező sziklafelszín közeit töltötték ki, kései (16–17. századi) leletanyagot tartalmazó réteggel.

A 17. század első harmadában épített Német-bástya előterében nyitott szelvény területén, a bástyához kapcsolódó épületek alapfalai, valamint egy 17. századi, téglából épített, mintegy 1 m átmérőjű sütökemence platnija, és részben felmenő falai kerültek felszínre.

Szádvár egyik kuriózumának számít az először 1570-ben említett, az É-i oldalon lévő felvonószerkezet, a „Csiga”, Fogadóállomásának kutatására nyitottunk árkot, a külső vár

É-i részében. Feltártuk a „Csiga” felső vári kapujának részletét, a mögötte lévő faragott sziklafelszín, azonban az egykori, szárazmalomra hasonlítható épület maradványai nem kerültek elő.

Szintén az írott források alapján kezdtük meg a külső vár és középső vár között nyílt kapu kutatását. A középső vár nagy méretű rondellájának, a Lisztes-bástyának az É-i végében kijelölt szelvény területén megtaláltuk a védmű É-i falának lezárását. Ennek belső, azaz a középső vár felé eső területéről 8 nagy méretű, talán az egykori kapuszerkezethez köthető faragott köelem került elő. Hogy az összességében több tonnányi követ ki és milyen céllal hordta össze az egykori kapu mögött, sajnos még nem tisztázható.

Szádvár első régészeti feltárásán nagyon nagy mennyiségű, elsősorban 17. századi leletanyag, valamint az Árpád-kori kerámiákon túl, több 15. századi pénzérme is előkerült, ami a hegytető K-i végének folyamatos erősítésére, és lakottságára utalhat.

GÁL VIKTOR

344. Szödliget, Csörög

(MRT 9. k. 29/5. lh., KÖH 11726)

(Pest megye) A

2010-ben próbafeltárást végeztünk az M2 autópálya Vác–szödligeti lehajtójának nyomvonalán, a nyomvonal 29/5 sz. lelőhely melletti szakaszán. Kiderült, hogy a lelőhely a nyomvonala is kiterjed, a kutatóárkokban késő avar kori település objektumai kerültek elő. Kiderült az is, hogy a lelőhely D-i irányban tovább húzódik.⁹⁰

2011. március–június között feltártuk az előző évben kutatott területet. Ezzel párhuzamosan próba-, majd megelőző feltárást folytattunk a lelőhely D felé húzódó részén. Itt késő avar kori temető részlete és néhány hasonló korú települési objektum került elő.

A településrészlethez 21 objektum tartozik: 1 épület, 17 gödör, 2 oszlophely, 1 árok. Két kivétellel a sírokon kívül helyezkedtek el, míg a 68. és 75. sz. kis gödör a sírok közt volt. A 14. sz. ház 270×260 cm nagyságú, négyszögletes alaprajzú, lekerekített sarkú, földbe ástott épület az oldalfalak közepénél levő oszlophelyekkel. A telepobjektumok betöltésében zömmel kézzel formált kerámia, állatsontok, paticsdarabok voltak.

A sírok a feltárt terület középső részén helyezkedtek el. A temető É-i, D-i és K-i széle lehatárolható, Ny-i irányban azonban tovább húzódik a nyomvonalon kívül. A sírok tájolása ÉNy–DK, ritkábban Ny–K. Egy kivételével még az avar korban valamennyit megbolygatták és kirabolták. A nagy méretű rablógödörök szürkés betöltésű foltja jól kirajzolódott, több esetben már a szubhumuszban sikerült megfigyelni a foltokat. A rablás mértéke különböző. Van olyan sír, amelyben csupán néhány töredékes csont maradt, más esetekben viszont csak a felsőtestet bolygatták meg, a lábak, a melljük helyezett edénymelléklettel, érintetlenül maradtak.

89 RKM 2010, 371–372.

90 RKM 2010, 372.

Három sírnál a sírgödör alján megfigyelt barnás elszíneződés a koporsót jelzi, több sírban vas koporsókapcsok voltak. A 113. sír alján kirajzolódó kerek oszlophelyek a halotti ágyra utalnak. 14 sírban a halottat a lovával együtt temették el, az állatot gazdája bal oldala mellé fektették. Két esetben valószínűleg önálló lósír került elő.

Figyelemre méltó a sírgödörök mélysége: a legmélyebb sírokat 2,5–3 m-re ásták a sárga sóderos altalajba, a 66. sz. (leggazdagabb) sír mélysége 3,25 m!

A nagy fokú raboltság ellenére jelentős mennyiségű korhatározó leletet sikerült feltárni. Ilyenek a sírokban hagyott edények, amelyeket mindig a halott lába mellé tettek. A kézzel formált vagy kézi korongon készített, párhuzamos- és hullámvonalakkal, ritkábban beszürkölésekkel díszített fazekakon kívül a 66. sz. sírből egy korongolt, sárga színű, kiöntőcsöves fűles korsó is előkerült. További leletek: indadiszes öntött bronzveretek, állatküzdeldmi jelenetes nagyszíjvég, vascsatok, varkocsszorító, a lovas sírokban kengyelek, zabla. Több veret aranyozott. A leggazdagabbnak számító 66. sz. sírban a harcost gazdagon díszített övével, vaslándzsájával, kengyelével és 2 edénnyel temették el; mellé fektették felszerszámozott lovat is (veretek, 2 db *vasphalera*, vascsörgő).

A temető és telep viszonyára, a kronológiai kérdésekre a leletanyag feldolgozása adhat választ.

KÖVÁRI KLÁRA

345. Sződliget, Duna-part (KÖH 78943) (Pest megye) I

2011. december 16-án, lakossági bejelentésre, helyszínelést végeztünk Sződliget É-i határában, a Duna-parton, ahol a rendkívül alacsony vízállás miatt eddig nem regisztrált cölöpsorok bukkantak fel részben a vízben, részben a szárazra került partszakaszon. Az egy kivétellel dupla cölöpsorok 4 egységben (5×2, 1×2, 3×1, 3×2) helyezkednek el, egymástól 15–20 m-es távolságra. Feltehetően részben összetartoznak: az 5×2 és az 1×2 cölöpsorok vonalban állnak egymással. A cölöpök jó megtartásúak, régészeti korúnak tűnnek. Korhatározó leletet a közvetlen közelben nem találtunk.

RÁCZ TIBOR ÁKOS

346. Taktaharkány, Pusztatemplom (KÖH 17015) (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő?, N?, I

2011-ben terepbejárást végeztünk a Miskolc–Nyíregyháza vasút korszerűsítésével érintett, a projektben 5. sz. lelőhelyen. A nyomvonal 2072–2084 hm-szelvénye között nagy kiterjedésű, ismeretlen, ill. ős- vagy népvándorlás kori település felszíni nyomait azonosítottuk.

A lelőhely a Tiszalúcról Taktaharkányba vezető országúttól K-re található, a Taktaköz magaspartján. A nyilvántartás szerint a lelőhely K-i széle a vasútnál véget ért. A terepbejárást során azonban egyértelműen kiderült, hogy valódi széle nem a vasút, hanem a Taktaköz felett emelkedő part legszéle. Ugyanis a vas-

út K-i oldalán is végig találtunk leleteket. A vasút Ny-i oldalán terepbejárást nem végeztünk. A terepbejárást csak a K-i oldalra szűkítettük le, egészen a falu D-i széléig átvizsgáltuk a területet, igen intenzív régészeti lelőhelynek minősült.

A lelőhely egészen a falu D-i csücskéig követi a Taktaköz magaspartját. É-i széle annak az ÉNy felől a Taktába beömlő patakknak a partján van, amely a falu D-i végét is jelenti egyúttal. Megfigyeltük továbbá azt is, hogy a 2080 hm-szelvény vasúti átjárójának É-i oldalán a Takta kis kiszögellése, öblözete található, melyet ugyancsak körbeveszi a régészeti lelőhely.

Nyilvánvaló, hogy a vasút építésekor a lelőhely megsérült, roncsolódott.

P. FISCHL KLÁRA – SZALONTAI CSABA

347. Taktaszada határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) I

2011 folyamán terepbejárásokat végeztem a Miskolc–Nyíregyháza vasút korszerűsítése által érintett régészeti lelőhelyeken.

Erdély-halom (MNY-8 lh., KÖH 80303): A nyomvonal 2155 hm-szelvényénél, a vasút mentén egy halom helyét azonosítottuk Taktaszada É-i határában, ott, ahol a Bekecstől elválasztó földút keresztezi a vasutat. A halmot csak a II. katonai felmérés jelöli. A III. felmérésen ugyan jelölnek egy név nélküli halmot, azonban ettől a ponttól 300 m-re D-re, pontosan oda, ahol ma is jól azonosítható kis dombocska található a földút mentén. A modern topográfiai térképek már semmilyen, névvel ellátott halmot nem jelölnek, a topográfiai térkép szintvonala pedig inkább egy hosszan elnyúló dombhát D-i végét jelöli ide. A terület sem a múzeumi, sem a KÖH nyilvántartásban nem szerepelt nyilvántartott régészeti lelőhelyként. A helyszínen a halomnak már nincs egyértelmű nyoma. Vannak bizonyos jelek, amelyek utalhatnak az egykor volt, mára elpusztult halom, vagy domb helyére. Ilyen jel, hogy a vasúti átjárótól É-ra a pálya bal oldalán egy hosszan elnyúló, kb. 5–8 m széles töltés halad párhuzamosan a vasúttal. Ez mintegy 2 m-rel a vasút szintje felett van. Ezen a szakaszon a vasút alacsony töltésen halad, mely alig-alig emelkedik ki a tájból. Ilyen, a vasút fölé emelkedő töltés nem is látható sehol, és funkciója sem ismert. Emiatt esetleg elképzelhető az, hogy ez jelzi az egykori halom, vagy domb eredeti felszínét, és azt, hogy ezen a rövid szakaszon a vasutat ún. bevágásban vezették el. Ebből következik az is, hogy az egykori domb, vagy halom többi része vagy a vasút építésekor, vagy pedig a mezőgazdasági művelés közben megsemmisült. Ha így van is, akkor sem biztos, hogy mesterséges, épített halomról van szó, mert ezt a töltés hossza (kb. 200 m) erősen kétségessé teszi. Összességében megállapítható, hogy a II. felmérésen jelölt halom ma már nem, vagy csak nagyon bizonytalan módon azonosítható. Ha valóban volt is itt halom, akkor azt a mezőgazdasági művelés és a vasút építése elpusztította.

Hegyes-halom (MNY-7 lh., KÖH 80301): A nyomvonal 2121 hm-szelvényénél, a vasút bal oldalán egy kis méretű halmot fedeztünk fel. A falu D-i határában található, a Szerencsre vezető országút vasúti átjárójától ÉK-re mintegy 300 m-re, közvetlenül a vasutat kísérő zöld sáv mellett. A szántóföldön alig emelkedik ki környezetéből a lapos, erősen kopott halom.